

УДК 336.64:658.14

[https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-304-2\(1\)-15](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-304-2(1)-15)

ШОПСЬКА Ю. К.

<https://orcid.org/0000-0002-1639-1136>e-mail: shop_aspi@ukr.net

ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України»

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СЕКТОРА МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА РЕГІОНУ

Розкрито актуальність проблеми розвитку теоретико-методичних засад дослідження фінансової безпеки сектора малого підприємництва. Зроблено висновок, що формування базисних положень фінансової безпеки сектора малого підприємництва опирається на етимологію фінансової безпеки, з одного боку, держави, а, з іншого, – суб'єктів господарювання. Узагальнено наукові підходи до сутнісного трактування поняття фінансової безпеки держави. Наведено ключові характеристики теоретико-методологічних засад фінансової безпеки підприємства. Розкрито змістову специфіку поняття економічної безпеки галузі, сектора національної економіки. На цій основі сформовано теоретико-методичні засади дослідження економічної та фінансової безпеки на різних рівнях управління розвитком економіки та встановлено, що фінансова безпека сектора малого підприємства є характеристикою: (1) стану захищеності його суб'єктів від внутрішніх та зовнішніх фінансово-економічних викликів і загроз, їх фінансової забезпеченості, фінансово-економічної ефективності, міцності й збалансованості фінансового стану, стійкості і платоспроможності, наявності тенденцій до капіталізації на мікрорівні та фінансової системи сектора на загал, (2) міри реалізації фінансово-економічних інтересів стейкхолдерів цього сектора, (3) здатності держави забезпечити гарантії фінансової безпеки й стабільності суб'єктів сектора, особливо на регіональному рівні. Визначено внутрішню структуру фінансової безпеки сектора малого підприємництва регіону.

Ключові слова: регіональна економіка; фінансова політика; сектор малого підприємництва; фінансова безпека; політика забезпечення.

YULIYA SHOPSKA

Dolishniy Institute of Regional Research of NAS of Ukraine

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF RESEARCH AND FEATURES OF ENSURING FINANCIAL SECURITY OF THE SMALL ENTERPRISE SECTOR OF THE REGION

The purpose of the study is to substantiate the theoretical and methodological foundations of the study and the features of financial security of the small business sector in the region.

Scientific approaches to the essential interpretation of the concept of financial security of the state are generalized. The key characteristics of the theoretical and methodological foundations of financial security of the enterprise are given. The semantic specifics of the concept of economic security of the industry, sector of the national economy are revealed. On this basis, the theoretical and methodological foundations of the study of economic and financial security at different levels of management of economic development and established that the financial security of the small business sector is a characteristic: (1) the state of protection of its subjects from internal and external financial and economic challenges and threats, their financial security, financial and economic efficiency, strength and balance of financial condition, stability and solvency, trends in capitalization at the micro level and the financial system in general, (2) measures to realize the financial and economic interests of stakeholders in this sector, (3) the ability of the state to ensure guarantees of financial security and stability of the sector, especially at the regional level. The internal structure of financial security of the small business sector of the region is determined.

The scientific novelty of the research results is the further development of theoretical and methodological foundations of financial security research at the sectoral level by determining its internal structure (for the small business sector of the region), consisting of components: (1) ability to markets and rights, (2) sustainability, efficiency, protection (against risks and threats, as well as financial and economic efficiency of management and investment), (3) development (ability to maintain a sustainable trajectory of improving the key financial and economic characteristics of both entities and the sector as a whole). The structural components of the financial security of the small business sector of the region are resource, financial and economic, investment, monetary, insurance and debt.

Keywords: regional economy; financial policy; small business sector; financial security; security policy.

Постановка проблеми у загальному вигляді

та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Кожен новий виток розвитку цивілізації привносить власні акценти у всіх сферах суспільного життя. Економіка не виняток. Якщо в часи А. Сміта та Д. Рікардо говорили про ринок та його інститути; А. Тойнбі, Дж. Ешли, К. Бюхера, М. Вебера, В. Зомбарта, К. Маркса – роль капіталу, а також його протиставлення соціалізації економіки; М. Туган-Барановського, М. Кондратьєва, Е. Варги, С. Джевонса, А. Афтальона, Й. Шумпетера – економічну динаміку та її циклічність; М. Блока, Л. Февра, Л. Каміля – детермінанти та драйвери економічного зростання; А. Конрада, Дж. Мейера, С. Енгермана, Р. Фогеля, Д. Норта – інституціоналізм та інституційне середовище; Ф. Броделя, В. Росту, М. Фрідмена – орієнтири довгострокового економічного зростання, то екзистенційними трендами сучасності стали глобалізація, цифровізація, тотальний інтернет-речей, блокчейн, криптовалюти, цифрові платежі та інші фінансові

операції тощо, що логічно призвело до актуалізації наукових досліджень у царині безпеки. Глобальні фінансово-економічні кризи ще з кінця минулого століття (1997-2000 рр.) та нова більш потужна хвиля 2008 р. підтвердили необхідність не лише теоретико-методичних напрацювань відносно розуміння їх природи, причин та наслідків, але й прикладних результатів, впровадження яких здатне не допустити розвиток ризикової ситуації, а, відтак, нівелювати виклики й загрози. Це актуалізує дослідження в сфері фінансової безпеки сектора малого підприємництва регіону.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

На сьогодні дуже багато вітчизняних і зарубіжних публікацій присвячено проблематиці фінансової безпеки на різних щаблях національної економіки (а саме на рівнях: підприємства (І. Бланк [2, с. 15–25], К. Горячева [5, с. 65–67], О. Пономаренко [9, с. 77–80]), регіону (Т. Васильців, Р. Лупак, Н. Юрків [3, с. 90–101], В. Гець, М. Кизим та ін. [4, с. 10–18]), держави (О. Барановський [1, с. 12–24], М. Єрмошенко [6, с. 8–18]), сектора національного господарства (Н. Ляш [7, с. 22–26], М. Камлик [8, с. 22–32], О. Собкевич [10, с. 136–141], Н. Юрків [11, с. 36–48], С. Гринкевич [12, с. 24–27], В. Волошин та ін. [13, с. 14–22])), положення яких, власне, й слугують тим базисом, який має закладатися в основу обґрунтування сутнісно-змістових і структурних характеристик фінансової безпеки сектора малого підприємництва національної економіки (регіону).

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття

Одночасно, важливо зауважити, що категорії «фінансова безпека сектора малого підприємництва», тобто на макроекономічному рівні, на рівні секторальної економіки, на сьогодні практично не присвячено уваги у актуальних наукових дослідженнях. Відтак, розробка теоретико-методичних засад дослідження фінансової безпеки малого бізнесу слугує суттєвим заповненням того гар, що утворився, відносно теорії та практики, методичних засад державної політики формування та зміцнення фінансової безпеки на рівні сектора малого підприємництва, у т. ч. на регіональному рівні управління.

Формулювання цілей статті

Метою статті є обґрунтування теоретико-методичних засад дослідження та особливостей забезпечення фінансової безпеки сектора малого підприємництва регіону.

Виклад основного матеріалу

Формування змістової характеристики фінансової безпеки сектора малого підприємництва має враховувати її специфікацією безпосередньо для аналізованого сектора національного господарства. З іншого боку, фінансова безпека сектора малого підприємництва має враховувати й характер фінансової безпеки держави, а також підприємства або суб'єкта господарювання з притаманними їй ознаками саме в малому бізнесі.

Відносно макроекономічного зрізу, то такими класиками наукових досліджень в цій сфері, як О. Барановський та М. Єрмошенко, сформовано практично усталене трактування цієї економічної категорії – це стан фінансової системи країни, за якого створюються необхідні фінансові умови для стабільного соціально-економічного розвитку країни, забезпечується її стійкість до фінансових шоків та дисбалансів, створюються умови для збереження цілісності та єдності фінансової системи країни [1; 2].

Проблематиці фінансової безпеки підприємств у науковій літературі приділено достатньо багато уваги. Відповідно, опираються на такі засади, як:

- фінансовий стан, який характеризує міру захищеності фінансових (або фінансово-економічних) інтересів суб'єктів власності та управління бізнесом, передумови покращення фінансового стану (І. Бланк [2, с. 24]);

- стан максимально ефективного використання інвестованого у бізнес капіталу та найбільш високих параметрів прибутку і рентабельності, ділової активності, ліквідності та платоспроможності, фінансової стійкості, дивідендних виплат, вартості цінних паперів (О. Пономаренко [9, с. 79]);

- стан гарантування належного рівня параметрів фінансової безпеки держави, але адаптованих та оцінених з позиції мікрорівня (К. Горячева [5, с. 66]);

- міра узгодженості та реалізації фінансових інтересів підприємства, а також фінансових інтересів, які утворюються на стику його відносин з внутрішніми та зовнішніми контрагентами); здатність системи фінансового менеджменту забезпечувати ефективне управління та використання фінансових ресурсів); стійкість та здатність фінансової системи підприємства протидіяти внутрішнім і зовнішнім загрозам задля ефективного і стабільного функціонування та розвитку); та ін.

Прискіпливе аналізування цих та інших підходів дає підстави для наступних висновків: (1) наукове бачення фінансової безпеки мікрорівневих економічних систем все ще вельми поліаспектне та не містить під собою принципового базисного бачення його сутності, а, відтак, й ускладнює політику забезпечення через не конкретність ключового об'єкта; (2) положення кожного зі вказаних підходів аргументовані, а, отже, все це потребує ідентифікації більш раціональної платформи для їх поєднання, включно зі

відхиленням зайвого, взаємодоповненням та уніфікацією; (3) з-поміж наведеного чітко простежується низка ознак, які все ж мають вважатися домінуючими; це захист фінансових інтересів, захищеність від внутрішніх і зовнішніх ризиків та загроз, забезпеченість капіталом й фінансовими ресурсами, ефективність за складовими фінансової системи бізнесу, досягнення завдань розвитку фінансової та економічної системи на загал.

Останнє посилює аргументацію до застосування т. зв. темпорального підходу під час формування дефініції фінансової безпеки суб'єкта господарювання, коли враховується «минуле» (забезпеченість бізнесу фінансовим ресурсом, інвестиціями та іншим необхідним капіталом), «сьогодні» (захист від ризиків і загроз, ефективність за всіма структурно-функціональними компонентами безпеки) та «майбутнє» (наявні передумови та спостерігаються процеси розширеного відтворення у сфері фінансів). Проекцію на ці ж аспекти та параметри доцільно зберегти й під час переходу до формування теоретико-методичного базису фінансової безпеки сектора малого підприємництва.

Однак, попередньо наведемо результати вже існуючих у системі наукового дискурсу підходів до сутнісно-змістового трактування понять економічної та фінансової безпеки сектора економіки, зокрема малого бізнесу. Так, як показано у працях Т. Васильціва, В. Волошина, С. Гринкевич та ін., економічна безпека підприємницького сектора національної економіки являє собою поєднання параметрів ефективності функціонування на рівні суб'єктів, які утворюють відповідний сектор, та на рівні складових економічної безпеки держави; розглядається за системним підходом та являє собою сукупність умов (соціально-психологічних, організаційно-професійних, ресурсних, фінансово-економічних) започаткування і здійснення підприємницької діяльності; рівень захищеності підприємницького сектору економіки від внутрішніх та зовнішніх загроз, а також роль підприємництва в мінімізації економічних ризиків безпеки держави [12, с. 24–27; 13, с. 42–48]. Таким чином, науковець закладає у сутнісну характеристику безпеки підприємницького сектора сукупність умов, які, власне, визначають середовище ведення бізнесу, роблять його безпечним чи навпаки.

Фактично у цьому ж руслі розглядається аналізоване поняття й іншими дослідниками, зокрема зазначається, що це захищеність суб'єктів відповідного сектора національної економіки від загроз, які формуються у зовнішньому середовищі в підсумку недостатньо ефективної державної політики.

На нашу думку, розгляд поняття економічної (фінансової та ін.) безпеки підприємницького сектора з позиції впливу середовища має вище теоретико-прикладне значення, а ніж з позиції безпеки представників цього сектора. Хоча у профільній економічній літературі можна віднайти достатньо велику кількість публікацій, у яких макроекономічне бачення проблеми не наповнюється вельми новим змістом. Звернімо увагу, що окремі науковці, говорячи про економічну безпеку підприємництва, стверджує, що це стан захищеності системи корпоративних ресурсів та підприємницького потенціалу, який дозволяє нівелювати внутрішні і зовнішні загрози та створити передумови для стабільного, ефективного функціонування і розвитку суб'єктів бізнесу. Аналогічними характеристиками оперує й М. Камлик, досліджуючи економічну безпеку з процесного підходу – як безпеку підприємницької діяльності [8, с. 9].

Підтвердження того, що економічна безпека сектора національної економіки є, скоріше, категорією макроекономічною, аніж мікрорівневою знаходимо у низці наукових публікаціях. Так, Н. Юрків переконана, що економічна безпека реального сектору економіки як за структурними, так і галузевими аспектами в повній мірі відповідає характеристикам притаманній системі національної економічної безпеки; відтак, при аналізованні стану та рівня безпеки секторальної системи доречно застосовувати аналогічне структурне декомпонування [11, с. 22].

О. Собкевич, аналізуючи проблематику економічної безпеки реального сектора національного господарства України, фактично оперує показниками й методами аналізування, притаманними при наданні загальної макроекономічної характеристики безпеки розвитку галузевої економічної системи, головню відносно рівня зносу основних засобів, динаміки та структури інвестування, інноваційної активності, енергоємності, залежності національної економіки від зовнішньоекономічної кон'юнктури [10, с. 139–140].

Як зазначається у [7, с. 22], економічна безпека реального сектора – це одна з ключових підсистем економічної безпеки держави, що фактично є її перспектом на секторально-галузевий рівень управління та показує умови (середовище), які визначають здатність захистити суб'єктів цього сектора від внутрішніх і зовнішніх загроз, реалізувати їх потенціал, функції і завдання в національній економіці, зокрема в контексті гарантування високого рівня її конкурентоспроможності.

У деяких інших дослідженнях [3, с. 90–101] на прикладі інформаційних технологій як сектора національної економіки констатовано аналогічний рівень складності, а також системно-функціональний характер як до системи економічної безпеки держави, що проявляється кризь міру захищеності від суб'єктів сектора та його інфраструктури від зовнішніх і внутрішніх загроз заради недопущення не реалізації їх економічних інтересів.

На жаль, з-поміж досліджень в сфері економіки й фінансів не знаходимо аналогічного продовження наукового дискурсу відносно поняття та змістового наповнення фінансової безпеки сектора національної економіки. Фактично, наявні напрацювання розкривають лише проблеми фінансової безпеки суб'єктів підприємництва, різні складові та аспекти фінансового менеджменту у системі політики забезпечення

фінансової безпеки суб'єктів бізнесу, у т. ч. малого, взаємозв'язки та взаємовпливи фінансової безпеки держави і фінансової безпеки суб'єктів господарювання, різні складові фінансової політики і їх вплив через структурно-функціональні компоненти фінансової безпеки держави на фінансову безпеку суб'єктів господарювання.

Таким чином, доречно сформулювати два висновки. Перший – існування актуальності та доцільності подальшого розвитку наукових досліджень відносно вдосконалення теоретико-методичного та прикладного забезпечення формування й реалізації державної політики управління фінансовою безпекою галузей та секторів економіки; другий – розвитку цих процесів виходячи з бачення фінансової безпеки сектора функціонально-структурною складовою її економічної безпеки, причому провідної, практично виведеної в ранг фінансово-економічної безпеки сектора економіки.

У будь-якому випадку фінансова безпека сектора малого підприємництва – категорія макроекономічна і передусім є об'єктом саме державного управління, регулювання, забезпечення, реалізації мети та цілей політики. З огляду на це її етимологія має виходити з положень, характеристичних саме для економічної й фінансової безпеки держави. І, слід зазначити, що попри все ще активний і відкритий науковий дискурс відносно сутнісних характеристик і функціонально-структурних складових безпеки, практично всі дослідники екосистейту одностайні в тому, що її внутрішня структура утворена трьома компонентами: перший – це економічна незалежність (наявність і контроль ресурсів, сформованість виробничих зв'язків і відносин, якість і конкурентоспроможність продукції; іншими словами – той фундамент, який був закладений у минулих часових періодах); другий – стабільність і стійкість (тобто сьогодення – ефективність господарювання і захищеність від ризиків та загроз); третій – здатність до розвитку прогресу (майбутнє, що має на увазі існування тенденції до покращення показників, зростання) [4, с. 14].

Відтак, ми переконані в об'єктивності збереження такої структури й на рівні фінансової безпеки сектора малого підприємництва з деякою трансформацією назв елементів внутрішньої структури та уточненням їх змістового наповнення. Таким чином, компонента «забезпеченість» характеризує доступність представників цього сектора національної економіки (регіону) до ресурсів та ринків, головно пов'язаних з капіталом, інвестиціями та фінансовими активами і ресурсами. Хоча логічно погодитися з тим, що залучення і використання на підприємстві будь-якого ресурсу пов'язане з витратами, а, отже, у прямому чи опосередкованому вигляді – фінансово-економічними відносинами. Забезпеченість, у нашому розумінні, це також і сформований, повноцінний та ефективно працюючий ринок фінансових послуг з його розвиненою інфраструктурою. Відповідно, у сенсі державної політики «забезпеченість» стосується заходів, які реалізуються державою на постійній основі, однак той результат, який є на нині, заклали заходи, що були здійснені в минулому. Аналогічно й на рівні суб'єктів господарювання: наявне ресурсне забезпечення є підсумком його формування в попередніх часових лагах.

Компонента «стійкість, ефективність, захищеність» відповідає за наявність управлінської системи захисту сектора на загал та його суб'єктів зокрема від існуючих і потенційних викликів, а також зовнішніх і внутрішніх ризиків та загроз, їх фінансову стійкість, ліквідність та платоспроможність, ефективність здійснення виробничої і фінансово-господарської діяльності, конкурентоспроможність, здатність гарантувати свою життєздатність протягом строкового періоду часу і т. п. Однак, одночасно ведемо мову й про реалізацію фінансових інтересів стейкхолдерів цього сектора національної економіки. А таким є не лише власники капіталу малих суб'єктів господарювання, а значно ширше коло суб'єктів. Йдеться про персонал, контрагентів, які мають співпрацю з суб'єктами малого бізнесу, їх інвесторів, споживачів товарів (продукції, послуг), державу, громади, суспільство на загал. Сстійкість, ефективність, захищеність можна оцінити лише в статистиці. Відтак, характерною ознакою цієї компоненти є сьогодення.

Компонента «розвиток» відображає наявність (або відсутність) трендів до розвитку сектора малого підприємства і кращої реалізації його фінансово-економічного потенціалу. Це і зростання активів (матеріальних й нематеріальних), інвестицій, капіталу, і покращення фінансово-економічних результатів господарювання, і активне інвестування у інновації та технологічний розвиток суб'єктів сектора, і зміцнення його конкурентоспроможності як на локальному, так і національному та зовнішніх ринках збуту. Резюмуючи, наголосимо, що розвиток націлений на майбутнє.

В значній мірі елементи внутрішньої структури формують етимологічний проспект й на безпосередньо змістову характеристику фінансової безпеки сектора малого підприємництва. Розуміючи це, а також відштовхуючися від сутнісно-змістових характеристик понять «економічна безпека держави», «фінансова безпека держави», «фінансово-економічна безпека сектора економіки», «економічна безпека підприємства», «фінансова безпека суб'єкта господарювання» та ін. (наведених вище), припускаємо, що фінансова безпека сектора малого підприємництва це в першу чергу стан, який характеризує: (1) минуле – забезпеченість представників сектора ресурсами, (2) сьогодення – ефективність функціонування та захищеність від ризиків і загроз, (3) майбутнє – наявність тенденцій до їх розвитку і реалізації потенціалу в системі національного господарства.

Однак, у даному випадку не можна обмежуватися лише цими характеристиками з причин того, що фінансова безпека сектора економіки – об'єкт державної політики. Це змушує стверджувати про міру

реалізації фінансових інтересів стейкхолдерів, а також імперативний принцип держави відносно створення бізнес-середовища сприятливого та безпечного для ведення малого бізнесу.

На нашу думку, відповідальність держави необхідно також поширити й на інші, не менш важливі аспекти її ролі в системі забезпечення фінансової безпеки аналізованого сектора національного господарства, особливо зважаючи на те, що мова йде про убереження малих суб'єктів господарювання безпосередньо від фінансових ризиків і загроз. Таким чином, ведемо мову про аспект здатності, з одного боку, органів державного управління щодо гарантій фінансової безпеки і стабільності у фінансовій системі країни, а, з іншого, – суб'єктів підприємництва відносно залучення, раціонального й ефективного використання, захисту і розширеного відтворення їх капіталу, фінансових та інвестиційних ресурсів.

Отже, системне бачення категорії «фінансова безпека сектора малого підприємництва» набуває вигляду у формі поєднання тріади аспектів: (1) стану, (2) міри, (3) здатності.

Авторське бачення декомпозиції фінансової безпеки сектора малого підприємництва передбачає наступні її складові: (1) ресурсна, (2) фінансово-економічна, (3) інвестиційна, (4) грошово-кредитна, (5) страхова, (6) боргова. Відповідно, на нашу думку, саме за цими компонентами слід здійснювати аналізування, оцінювання й прогнозування фінансової безпеки сектора, а також формувати механізми, інструменти й заходи державної політики її забезпечення.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

У підсумку узагальнення теоретико-методичних засад дослідження економічної та фінансової безпеки на різних рівнях управління розвитком економіки встановлено, що фінансова безпека сектора малого підприємства є характеристикою: (1) стану захищеності суб'єктів малого бізнесу від внутрішніх та зовнішніх фінансово-економічних викликів і загроз, їх фінансової забезпеченості, фінансово-економічної ефективності, міцності й збалансованості фінансового стану, стійкості і платоспроможності, наявності тенденцій до капіталізації на мікрорівні та фінансової системи сектора на загал, (2) міри реалізації фінансово-економічних інтересів стейкхолдерів сектора малого підприємництва; якості (відносно мотивації до створення суб'єктів бізнесу та інвестування в їх розвиток) та безпечності (щодо безпеки ведення підприємництва, захищеності майна та активів) середовища малого бізнесу, (3) здатності держави, органів місцевого самоврядування забезпечити гарантії фінансової безпеки й стабільності в частині захисту інвестицій, фінансових активів, стабільності національної грошової одиниці, банківської системи, природних інфляційних процесів, розвиненого й ефективного фондового і страхового секторів, а також розвитку ринку фінансових послуг з доступним для бізнесу фінансово-інвестиційним забезпеченням; суб'єктів малого підприємництва залучати, ефективно використовувати, захищати й розвивати фінансово-інвестиційні ресурси та капітал на загал.

Її внутрішня структура складається з компонент: (1) здатності (сформувати фінансово-ресурсне забезпечення та доступності до фінансових ринків і прав), (2) стійкості, ефективності, захищеності (відносно ризиків і загроз, а також фінансово-економічної ефективності господарювання та інвестування), (3) розвитку (спроможності зберігати сталу траєкторію покращення ключових фінансово-економічних характеристик як суб'єктів, так і сектора на загал). Структурними компонентами фінансової безпеки сектора малого підприємництва регіону є ресурсна, фінансово-економічна, інвестиційна, грошово-кредитна, страхова та боргова.

Подальші наукові дослідження у цьому напрямі стосуються удосконалення методики аналізування фінансової безпеки на рівні сектора малого підприємництва регіону.

Література

1. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення). Дис. д.е.н. К. : ДУ «Інститут економічного прогнозування. 2000. 40 с.
2. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия. К. : Эльга, Ника-Центр, 2004. 784 с.
3. Васильців Т. Г., Лупак Р. Л., Юрків Н. Я. Інституційне забезпечення розширення фінансових можливостей підприємств промисловості та АПК на регіональному рівні. Фінанси України. 2012. № 3. С. 90-101.
4. Геєць В. М., Кизим М. О., Клебанова Т. С., Черняк О. І. Модельовання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство : монографія. Х. : ВД «Інжек». 2006. 240 с.
5. Горячева К. С. Фінансова безпека підприємства. Сутність та місце в системі економічної безпеки. Економіст. 2007. № 8. С. 65–67.
6. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення : монографія. URL : <http://www.disslib.org/upravlinnjackonomichnoju-bezpekoju-pidpryyemnytstva>
7. Іляш Н. І. Методологічні аспекти дослідження економічної безпеки реального сектора економіки України. Держава та регіони. 2013. № 4 (73). С. 22-26.
8. Камлик М. І. Економічна безпека підприємницької діяльності. Економіко-правовий аспект : навч. посіб. К. : Атіка, 2005. 432 с.

9. Пономаренко О. Е. Теоретичні аспекти фінансової безпеки підприємств. Економіка розвитку. 2010. № 1 (53). С. 77–80.
10. Собкевич О. В. Проблеми реального сектору економіки України у контексті економічної безпеки держави. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. Вип. 15. С. 136-141.
11. Юрків Н. Я. Економічна безпека реального сектора економіки України: стратегічні пріоритети і теоретико-методологічні засади забезпечення : Монографія. Львів : ПАІС, 2012. 400 с.
12. Vasylytsiv T. H., Grynkevych S. S. Formation of the environment of economic security of entrepreneurship in Ukraine. Економічний часопис-XXI. 2015. Вип. 3-4, С. 24-27.
13. Vasylytsiv T. H., Voloshyn V. I., Boikevych O. R., Karkavchuk V. V. Finansovo-ekonomichna bezpeka pidpriemstv Ukrainy: stratchiia ta mekhanizmy zabezpechennia, 2012. Львів : ЛКА. 388 с.

References

1. Baranovsky, O. I. (2000). Financial security in Ukraine (evaluation methodology and support mechanisms). Kyiv. Institute of Economic Forecasting. 40 p.
2. Blank, I. A. (2004). Enterprise financial security management. Kyiv. Elga, Nika -Centre, 784 p.
3. Vasylytsiv, T. G., Lupak, R. L., Yurkiv, N. Ya. (2012). Institutional support for the expansion of financial capabilities of industrial enterprises and agro-industrial complex at the regional level. Finance of Ukraine. no. 3. pp. 90-101.
4. Geyets, V. M., Kyzym, M. O., Klebanova, T. S., Chemiak, O. I. (2006). Modeling of economic security: state, region, enterprise. Kharkiv. : PH «Inzhtek». 240 p.
5. Goriacheva, K. S. (2007). Financial security of the enterprise. The essence and place in economic security system. Economist. no. 8. pp. 65–67.
6. Yemoshenko, M. M. (2008). Financial security of the state: national interests, real threats, security strategy. URL : <http://www.disslib.org/upravlinnjaekonomichnoju-bezpekoju-pidpryyemnytstva>
7. Iliash, N. I. (2013). Methodological aspects of the study of economic security of the real sector of the economy of Ukraine. State and regions. no. 4 (73). pp. 22-26.
8. Kamlyk, M. I. (2005). Economic security of business. Economic and legal aspect. Kyiv.: Atika, 432 p.
9. Ponomarenko, O. E. (2010). Theoretical aspects of financial security of enterprises. Economy development. no. 1 (53). pp. 77–80.
10. Sobkevych, O. V. (2017). Problems of the real sector of the economy of Ukraine in the context of economic security of the state. Global and national economic problems. Vol. 15. pp. 136-141.
11. Yurkiv, N. Ya. (2012). Economic security of the real sector of Ukraine's economy: strategic priorities and theoretical and methodological principles of ensuring. Lviv : PAIS, 400 p.
12. Vasylytsiv, T. H., Grynkevych, S. S. (2015). Formation of the environment of economic security of entrepreneurship in Ukraine. Ekonomichnyy chasopys-XXI. Is. 3-4, pp. 24-27.
13. Vasylytsiv, T. H., Voloshyn, V. I., Boikevych, O. R., Karkavchuk, V. V. (2012). Finansovo-ekonomichna bezpeka pidpriemstv Ukrainy: stratchiia ta mekhanizmy zabezpechennia. Lviv. LKA. 388 p.